

GEZ		KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość	
1. Nazwa		2. Czas powstania		ŁÓDZIA	
CMENTARZ EPIDEMICZNY		XIX w.			
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym				4. Adres	
 widok w kierunku południowo-zachodnim widok w kierunku zachodnim				ulica i nr: -	
				nr działki: 26	
				współrzędne: 53.133425, 17.474123	
				5. Przynależność administracyjna	
				województwo kujawsko-pomorskie	
				powiat nakielski	
				gmina Sadki	
				6. Formy ochrony	
				Obiekt ujęty w wojewódzkiej ewidencji zabytków	
				Obiekt ujęty w gminnej ewidencji zabytków Gminy Sadki, przyjętej zarządzeniem nr 55.2026 Wójta Gminy Sadki z dnia 7 września 2026 r.	

Łódzia, jako niewielka wieś o rolniczym charakterze i XIX-wiecznej genezie, zachowała w swoim krajobrazie również mniej oczywiste elementy dziedzictwa, związane z dawnym funkcjonowaniem społeczności lokalnej. Jednym z nich jest cmentarz epidemiczny, stanowiący świadectwo dawnych praktyk lokalizowania miejsc pochówku poza obszarem zwartej zabudowy wsi.

Cmentarz zlokalizowany jest w północnej części miejscowości, w bezpośrednim sąsiedztwie cmentarza ewangelickiego, na skraju kompleksu leśnego, przy rozwidleniu dróg gruntowych. Jego położenie poza zwartą zabudową wsi, w oddaleniu od siedlisk ludzkich, jest charakterystyczne dla nekropolii epidemicznych, które zakładano w związku z występowaniem chorób zakaźnych.

Założenie datowane jest na koniec XIX w. i związane z występowaniem epidemii chorób zakaźnych, najprawdopodobniej cholery, która w tym okresie występowała na terenie regionu.

W odróżnieniu od cmentarza ewangelickiego obiekt ten nie posiadał rozbudowanej struktury kompozycyjnej ani reprezentacyjnego charakteru. Był to teren o skromnej formie, związany z doraźną organizacją pochówków w okresie epidemii, co znajduje odzwierciedlenie w jego uproszczonym układzie przestrzennym.

Współcześnie cmentarz zachował się w formie czytelnego wyniesienia terenu, o charakterze niewielkiego pagórka, co może wskazywać na obecność zbiorowych miejsc pochówku. Brak jest zachowanych nagrobków lub ich reliktyw. Pochówki epidemiczne miały najczęściej skromny charakter i nie zawsze były oznaczane trwałymi formami upamiętnienia.

Jedynym wyraźnym elementem kompozycyjnym i symbolicznym jest współczesny krzyż z niewielką kapliczką, usytuowany w obrębie cmentarza i powiązany z prostą drogą dojścia. Element ten stanowi wtórne upamiętnienie miejsca pochówku oraz nadaje przestrzeni sakralny i memorialny charakter.

Teren porośnięty jest roślinnością wysoką i niską, obejmującą zarówno starsze drzewa, jak i samosiewy oraz krzewy. W przeciwieństwie do cmentarzy wyznaniowych układ zieleni nie ma charakteru komponowanego, lecz jest wynikiem naturalnej sukcesji roślinnej.

Granice założenia nie są obecnie wyraźnie czytelne. Mimo relikтового charakteru cmentarz zachowuje wartość historyczną i krajobrazową jako świadectwo dawnych wydarzeń epidemicznych, praktyk grzebalnych oraz pamięci lokalnej społeczności Łodzi.

Stan zachowania obiektu należy określić jako zły. Czytelna pozostaje jedynie ogólna forma przestrzenna w postaci wyniesienia terenu oraz symboliczne oznaczenie miejsca poprzez krzyż i niewielką kapliczkę. Historyczny układ przestrzenny cmentarza jest zatarty, brak widocznych w terenie nagrobków lub innych elementów sepulkralnych, a silne zarośnięcie oraz brak czytelnych granic i oznakowania informacyjnego powodują dalsze zacieranie funkcji miejsca.

W pierwszej kolejności wskazane jest uporządkowanie terenu poprzez usunięcie nadmiernej roślinności krzewiastej i samosiewów, przy jednoczesnym zachowaniu wartościowego starodrzewu oraz charakteru zadrzewionego wyniesienia. Prace należy prowadzić ostrożnie, z uwzględnieniem potencjalnej obecności pochówków i bez naruszania struktury gruntu.

Zaleca się czytelne wyznaczenie granic cmentarza oraz zabezpieczenie jego terenu przed dalszą degradacją, np. poprzez wprowadzenie niskiego, dyskretnego ogrodzenia, oznaczenia terenowego lub innych form porządkujących przestrzeń, dostosowanych do krajobrazowego charakteru miejsca.

Istotne jest zachowanie i uporządkowanie centralnego miejsca pamięci, obejmującego krzyż i kapliczkę, jako współczesnego elementu upamiętniającego dawną funkcję cmentarza. Wskazane jest również ustawienie tablicy informacyjnej, określającej charakter miejsca jako dawnego cmentarza epidemicznego oraz przypominającej o jego historycznej i sepulkralnej funkcji.

Kinga Makowska
Michał Horbowicz
Ochrona Zabytków KRESY
03.2026 r.

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków